בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

ת"ע 48578-04-19 פלונית נ' אלמונים

בפני כב' השופט יהורם שקד

בעניין: עיזבון המנוחה (להלן: המנוחה/האם)

התובעת: **פלונית**

ע"י ב"כ עו"ד אורי צפת

נ ג ד

הנתבעים: **1. אלמוני**

2. פלוני

3. פלמוני

ע"י ב"כ עו"ד אבי גפן

פסק דין

א' – העובדות הצריכות לעניין:

1. התובעת והנתבעים ארבעת ילדיה של המנוחה. התובעת פנתה לרשם הירושה בבקשה לקיים אחר צוואת המנוחה מיום 3.6.15 (להלן: **הצוואה**), בעוד שהנתבעים הגישו התנגדות לבקשה וכן בקשה למתן צו ירושה אחר המנוחה.

2. בצוואה נרשם כי התובעת תקבל את מלוא עיזבונה של המנוחה וכן נרשם:

"לילדי האחרים ו/או לקרובי משפחתי האחרים אינני מצווה דבר. היה וחו"ח בעת פטירתי לא תהא ביתי [התובעת] בין החיים, אני מצווה את כל אשר ציוויתי לה כנזכר לעיל – למדינת ישראל" (ר' סעיפים 4-3 לצוואה).

3. ביום 23.11.15 - כחצי שנה לאחר המועד הנקוב בצוואה - עתרו הנתבעים 3-2 למינוי אפוט' על גופה ורכושה של המנוחה בתיק אפ' 50637-11-15. לבקשה צורפה תעודת רופא מיום 2.11.15 מאת ד"ר אלכס למברג (פסיכוגריאטר מומחה) ובה נרשם על אודות המנוחה: **"בת 77... מרותקת למיטה כשנתיים... יש לה מקסימום שעות של סיעוד אך עדיין אין השגחה 24 שעות עקב חילוקי דעות בין ילדיה בעניין זה... שוכבת במיטה... התנהגותה עם גוון אווילי בולט... אמרה שהיא בת 55... יש פגיעה בולטת בזיכרון לכל הטווחים. בוצע טסט MMSE – 12/30... זיכרון קצר – 3 טעויות מתוך שלוש. ADL – תלות בהליכה, רחיצה, הלבשה, שירותים (חיתולים 24 שעות). IADL – לא מסוגל(ת) לעשות דבר... מדובר באשה שסובלת מתהליך של DEMENTIA ברמה מתקדמת... אני ממליץ למנות לה אפוטרופוס לרכוש ולגוף... לא מסוגלת**

לטפל בענייניה בעצמה... לא מסוגלת להביע את דעותיה לעניין אפוטרופוס... לא מסוגלת להופיע בבית המשפט...".

4. במסגרת ההתנגדות שהוגשה, טענו הנתבעים כי המנוחה לא היה כשירה לערוך צוואה ואף הפנו לתיק האפוטרופסות הנ"ל ולתעודת הרופא שחלקה צוטט לעיל. חרף האמור לעיל, הנתבעים לא עתרו למינוי מומחה רפואי לבחינת מצבה הקוגניטיבי של המנוחה בשעת עריכת הצוואה.

5. הנתבעים הוסיפו כי המנוחה לא ידעה קרוא וכתוב, וקו"ח לא ידעה לעבוד מול מחשב, כך שאין כל סיכוי שערכה את הצוואה בעצמה או ידעה להזמין את העדים הנקובים בצוואה. כמו כן, טענו הנתבעים כי עיקר הסכסוך שלהם עם התובעת (שהיא עורכת דין בהכשרתה) נבע מניסיונות חוזרים ונשנים של התובעת להרחיק את המנוחה מיתר בני המשפחה ולרבות סילוק כל מטפלת שהובאה לטפל בה. עוד נטען כי לנוכח מצבה, הייתה האם נתונה להשפעה בלתי הוגנת מכיוונה של התובעת ולכך יש להוסיף את חוסר ההיגיון ואף את הרשעות של התובעת עת נרשם בצוואה סעיף המורה על הורשת מלוא עיזבון המנוחה למדינת ישראל, אם וככל שהתובעת לא תהא בין החיים.

6. התובעת הביאה את גרסתה בכתב לראשונה במסגרת הודעה מיום 20.12.20 ולפיה, "**התובעת ואמה ערכו יחד, בד בבד, באותו יום ובאותה שעה, אך בנפרד, צוואות זהות משותפות זע"ז... הצוואות זהות ברצון משותף. זו מורישה לזו וזו מורישה לזו את כל רכושה... מדובר בצוואות משותפות שנעשו על ידי אם ובתה. צוואות חוקיות לחלוטין. אין שום משמעות לטענת מעורבות שכן בטבע של הדברים בצוואה הדדית או צוואות משותפות, הן נעשות יחד תחת החלטה משותפת באשר לתוכנה, נחתמות באותו יום בנפרד בפני אותם העדים... התייחסות לשאר הטענות של המתנגדים תובא בשלב הבאת הראיות...**".

7. לאחר שהצדדים ועדיהם נשמעו והוגשו סיכומים בכתב, בשלה העת ליתן פסק דין.

ב' – דיון:

8. כבר בשלב זה אומר בקול ברור וצלול כי מצאתי לדחות את בקשת התובעת לקיים אחר הצוואה מכל וכל. כפי שיובא בהרחבה, המדובר במעשה חמור שנעשה על ידי התובעת (להזכיר, עורכת דין) שאין בינו לבין רצון המצווה דבר ורבע דבר. עתירתה של התובעת לקיים אחר רצון אמה המנוחה, איננה אלא כסות לעתירה שכל כולה רצון לקיים אחר רצון התובעת ולנכס לעצמה את עיזבון המנוחה שלא כדין ובדרכים פסולות בעליל.

9. אחת מאבני היסוד של דיני הירושה ניצבת בסעיף 35 לחוק הירושה, תשכ"ה 1965 (להלן: החוק), שלשונו: "**הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן זוגו של אחד מאלה – בטלה**".

10. הודעתה של התובעת מיום 20.12.20 לא נמסרה בחלל ריק, אלא בהמשך ישיר לקדם המשפט שנערך בפני ביום 15.12.20, שמיד עם תחילתו ביקשתי לברר עמה על אודות נסיבות עריכת הצוואה. בטרם אביא מתוך פרוטוקול הדיון, אזכיר את דבריה של התובעת בהודעתה מיום 20.12.20 ולפיהם: "**אין שום משמעות לטענת מעורבות**" (ר' לעיל). כיוון שכך וככל שכך, היינו מצפים מהתובעת לספר בקול ברור וצלול מה היה חלקה האמיתי והנכון במלאכת עריכת הצוואה, לא לחשוש לגלות פרטים, לא להתחמק ממתן תשובות או בשפה עממית "לא להיות ראש קטן".

11. ולאחר כל זאת, אפנה לפרוטוקול הדיון מיום 15.12.20. כך נשאלה התובעת וכך השיבה:

ש. מי ערך את הצוואה מ 3.6.2015?

ת. הצוואה נערכה לבקשת אמא שלי וזה מתחיל ב 2012...

ש. מי כתב את זה?

ת. אני כתבתי צוואה בשבילי לטובת אמי, ואמי ביקשה שזה יהיה אותו דבר.

ש. אני מחדד, ככל שלא הובנה. מי כתב, הדפיס את המסמך עליו לכאורה חתומה האם?

ת. המסמך הוא מ 2012 אמא שלי ביקשה שאני אכין לה מסמך אותו דבר כמוני.

ש. האם אני יכול להבין מדברייך שאת ערכת את המסמך הזה?

ת. אני רק הדפסתי אותו הכנתי אותו לבקשתה. זאת אומרת לא הכנתי הדפסתי.

ש. מי הזין במעבד התמלילים את המלל?

ת. המלל הזה ידוע לי מלפני הרבה שנים. זה לא מהיום.

ש. לצערי אני נאלץ לשאול שאלות רבות לתשובות פשוטות שאני לא מקבל אותן. מי הזין במעבד התמלילים את המלל?

ת. אני לבקשת אמא שלי הוספתי את המלל. זה היה הרצון שלה ואני כיבדתי אותו.

ש. כלומר את צוואת אמך את כתבת במחשב?

ת. אני לא כתבתי רק הזנתי מלל.

ש. תסבירי לי מה זאת אומרת להזין מלל ומה ההבדל בין זה לבין לכתוב?

ת. אני יכולה ללכת אחורה? אני אסביר בדיוק מה היה.

ש. בשלב זה אני מבקש ממך להיצמד לשאלה. מה ההבדל בין להזין מלל לבין לכתוב?

ת. מלל זו רק התוספת הרלוונטית. זה גוש חלקה זה הכל לא הוספתי כלום.

ש. הצוואה הזו והצוואה של אמך אותו דבר חוץ מהגוש והחלקה?

ת. נכון. אותו דבר.

ש. האם גם בצוואה שלך כתבת "לילדייך האחרים"?

ת. אין לי ילדים, אני לא מורישה אני מורישה למדינה..." (ר' עמ' 15-16 לפרוטוקול).

12. שימת לב כי במהלך הדיון נשאלה התובעת מספר פעמים רב את אותה השאלה, מי ערך את הצוואה. על מנת שלא להלאות את הקורא יתר על המידה, אביא רק מתשובותיה השונות של התובעת לשאלה זו שנאלצתי לשאול שוב ושוב באופנים שונים:

א. הצוואה נערכה לבקשת אמא שלי;

ב. אני כתבתי צוואה בשבילי לטובת אמי, ואמי ביקשה שזה יהיה אותו דבר;

ג. אמא שלי ביקשה שאכין לה מסמך אותו דבר כמוני;

ד. אני רק הדפסתי אותו הכנתי אותו לבקשתה;

ה. לא הכנתי, הדפסתי;

ו. המלל היה ידוע לי הרבה שנים;

ז. אני הוספתי את המלל;

ח. אני לא כתבתי, רק הזנתי מלל;

ט. מלל זה רק התוספת הרלוונטית. זה גוש חלקה זה הכל. לא הוספתי כלום.

13. לצערי הרב, עדותה של התובעת הותירה בי רושם קשה ועגום, רושם של בעל דין המנסה בסוג של לוליינות מילולית לא להשיב לשאלות פשוטות שהתשובות להן אמורות להיות אף הן פשוטות. התרשמתי כי התובעת ניסתה ככל יכולותיה להרחיק עצמה מהדבר ולתת למעורבותה נופך שולי, משל הייתה קלדנית זרה שנקלעה למקום. גם הטענה כי התובעת כתבה צוואה לטובת אמה, להזכיר קשישה בעשור השמיני של חייה, שהייתה במצב רפואי לא קל (ר' לעיל) נעדרת כל היגיון ממשי, זולת ניסיון "להכשיר" את הנרטיב משל מדובר בצוואה "משותפת".

14. בחקירתה הנגדית נשאלה התובעת שוב על נסיבות עריכת הצוואה, וגם אז, טענה כי בסך הכל הוסיפה מלל. לב"כ הנתבעים נדרשו למעלה מ 20(!) שאלות כדי לנסות ולהבין איך נולדה אותה צוואה, כאשר בכל פעם התובעת מרחיקה או מנסה להרחיק עצמה מהדבר (ר' עמ' 34, ש' 21 – עמ' 36, ש' 15). אציין כי במהלך עדותה זו, נרשמו מפי מספר הערות מהן ניתן להבין כי דעתי אינה נוחה עם עדותה של התובעת.

15. מתוך הראיות ומתוך עדותה של התובעת, עולה בבירור כי הצוואה נערכה מתחילתה ועד סופה על ידי התובעת. ניסיונה של התובעת לטעון כי היא בסך הכל **"הזינה מלל"** נדחה על ידי מכל וכל, שכן מלבד העובדה כי הדבר סותר חזיתית את הראיות הברורות, הוא מנוגד אף לשורת ההיגיון או לשכל ישר. מתוך מסקנה ברורה וחד משמעית זו, יש להוסיף ולבחון את כשירותה של הצוואה.

16. כאמור, סעיף 35 לחוק מציב כלל ולפיו מי שערך צוואה או היה עד לעשייתה או לקח חלק בעשייתה, לא יוכל לרשת מכוחה של אותה צוואה. בהתאם לפסיקה הנוהגת, הוראת סעיף 35 לחוק קובעת חזקה בדבר השפעה בלתי הוגנת, ובניגוד למרבית החזקות אשר בדין, החזקה הנ"ל הינה חזקה חלוטה אשר איננה ניתנת לסתירה, אף אם תוכיח כי לא הייתה כל השפעה בלתי הוגנת (ראה: ע"א 433/77 **הררי נ' הררי** (נבו, 20.12.79); שוחט, גולדברג ופלומין, **דיני ירושה ועיזבון**, עמ' 109). בע"א 6496/98 **בוטו נ' בוטו** (נבו, 4.1.00) סיכמה כב' השופטת שטרסברג כהן את ההלכה, לאמור:

"לאור תוצאתו הקשה של סעיף 35, עלינו לתת דעתנו לשאלה, מהי מידת הגמישות האפשרית והראויה בפרשנות ההוראות שבו, שיש בה כדי להשיג את תכליתן. ככל שהדבר נוגע לעריכת הצוואה על־ידי הנהנה או לחתימת הנהנה על הצוואה כעד, דומה שאין מקום לפרשנות המרככת את הגזרה. <u>משנתקיים אחד מאלה, אין מנוס מלפסול את ההוראה המזכה את עורך הצוואה או מי שהיה עד לה</u>" (שם, עמ' 36; הדגשה לא במקור).

17. אשר על כן, דינה של הצוואה הוא בטלות מוחלטת, שכן אין כל תוחלת או תכלית לייתר הוראות הצוואה בהיותה של התובעת תבל"א, בין החיים. לנוכח מסקנתי זו, אינני רואה כל צורך בהמשך דיון מעמיק בטענותיהם הנוספות של הצדדים.

18. בסיכומיה, טענה התובעת כי הדין מכיר ב"צוואה משותפת", תוך שהיא מאזכרת פסקי דין ומפנה לספרות משפטית. לאחר שעיינתי היטב בכל החומר המשפטי שצירפה התובעת, אין עלי אלא לומר כי, בכל הכבוד, אין המשלים דומים לנדון, כפי שיובא בקצרה להלן:

א. **בע"מ 4282/03 אולגה לרנר נ' יעקב פייר** (נבו, 21.6.05) – פסק הדין עסק בצוואות הדדיות בין <u>בני זוג</u>, פרי החלטה משותפת. בשום מקום לא נקבע כי אחד הצדדים ערך את צוואת משנהו, כפי שנעשה במקרה דנן. בכל הכבוד, אין בפסק הדין לסייע לתובעת.

ב. **בע"מ 10807/03 זמיר נ' גמליאל** (נבו, 4.2.07) – גם פסק דין זה עסק בצוואות הדדיות בין <u>בני זוג</u>. פסק הדין דן בצוואות הדדיות טרם תיקון החוק לעומת צוואות הדדיות לאחר תיקון החוק וכן בנושאים נוספים. גם כאן, בכל הכבוד, אין בפסק הדין לסייע לתובעת.

ג. **ע"א 576/72 שפיר נ' שפיר** (נבו, 27.6.73) – פסק הדין עסק בשני אחים שכל אחד ערך צוואה משלו לטובת משנהו. בית המשפט הכשיר את צוואת אחד האחים, תוך שהוא דוחה טענה למעורבות באומרו: **"כמו כן, ברור שהמשיב לא ערך את הצוואה** (צוואת אחיו המנוח – י' ש'), **משום שהצוואה נערכה על ידי עו"ד מליחי"** (עמ' 377, מול האות ו'). אם לא די בכך, בית המשפט העליון קבע מפורשות כי: **"... אילו היה המשיב עורך את הצוואה של אחיו, נוטל חלק בעריכתה או משמש כעד לצוואה, לא יכלו ההוראות לטובת המשיב להתקיים רק בגלל זה כי גם המשיב ערך צוואה לטובת אחיו"** (עמ' 380, מול האות ג).

ומיד לאחר מכן, מחדד בית המשפט העליון עניין התואם לחלוטין את המקרה דנן, לאמור: **"אינני יכול להסכים לכך שאותה פעילות, אילו הייתה נעשית במסגרת של צוואה רגילה, הייתה נחשבת ללקיחת חלק בעריכת הצוואה, ואילו במקרה זה לא תיחשב אותה הפעילות ללקיחת חלק בעריכת הצוואה משום הסיבה שגם המשיב עשה צוואה לטובת המנוח"** (שם).

אוסיף כי, בניגוד מוחלט לנסיבות המקרה שבפני, בפסק הדין נקבע כממצא כי: **"... לא לקח המשיב חלק בעריכתה של הצוואה... עריכה, כמשמעותה בסעיף 35, איננה אלא הכנתו הטכנית של המסמך, ובפרט ניסוחה המילולי של לשונו..."** (עמ' 381, מול האותיות ה-ו).

למותר לציין כי מסקנותיו הברורות של פסק הדין סותרות מניה וביה את טענות התובעת, ואין צורך להרחיב.

ד. **עמ"ש 1494-01-20 א' נ' ק'** (נבו, 20.10.20) – פסק הדין עסק במקרה בו אדם כתב מסמך בכתב ידו כאשר רעייתו חתמה אף היא על אותו המסמך. השאלה הייתה האם מדובר בצוואה אם לאו ובית המשפט השיב על כך בחיוב. בכל הכבוד, אין בפסק הדין דבר וחצי דבר עם המקרה שבפני, לא כל שכן, עם נסיבותיו המיוחדות.

ה. **ת"ע 2150/74 נדבי נ' נדבי** (נבו, 12.12.76) – פסק הדין עסק ב"צוואה הדדית" על גבי אותו מסמך. נקבע כי את הצוואה כתב המוריש בכתב ידו ללא מעורבות או עריכה של רעייתו. גם כאן, בכל הכבוד, אין כל הלימה בין הנדון לבין הראיה.

19. בכל הכבוד, לא ברורה כלל ועיקר התעקשותה של התובעת להמשיך ולברר הליך חסר כל סיכוי או תוחלת. הדין איננו מכיר ולא יכול להכיר בכשרותה של צוואת המנוחה, שכפי שנבע לעיל, כל כולה פרי ידה של התובעת. בסופו של יום, עסקינן בהוראות ברורות בדיני ירושה, כאמור, בבחינת אבני יסוד של השיטה שלא ניתן להופכן.

20. בטרם נעילה, אגע בקצרה בעניינים נוספים שעלו מבירור התביעה:

א. העדה לצוואה, הגב' סיגל גולדרייט לא יכלה לומר האם ראתה את המנוחה חותמת על הצוואה (ר' עמ' 23, ש' 12; עמ' 24, ש' 19) ואף העידה כי איננה זוכרת כל שיח עם המנוחה (ר' עמ' 24, ש' 15; עמ' 28, ש' 3; עמ' 28, ש' 7-5; עמ' 29, ש' 3-2), וכאשר נשאלה האם המנוחה אמרה לה "זוהי צוואתי" השיבה בשלילה (עמ' 28, ש' 34 – עמ' 29, ש' 1). בנסיבות אלה, אני בספק רב מאד כי אף אם לא הייתה מעורבות התובעת בעריכת הצוואה, היה בכוחה לצלוח את תנאי סעיף 20 לחוק, באשר להבאת הצוואה בפני העדים (ר' פסק דינה המקיף והיסודי של חברתי, כב' השופטת ענת הלר כריש בת"ע 48931-03-19 **א.ב. נ' י.ק.** (נבו, 25.7.19) והאסמכתאות הרבות שבו).

ב. אי הגיונה של צוואה – חרף כי זוהי זכותו של כל מצווה לקבוע מי יירש אותו ומי לא, לא ניתן שלא להרים גבה או שתיים, לנוכח נישולם של שלושת האחים מצוואת האם המנוחה. לא הובאו בפני ראיות להתנהגות כלשהי של האחים שיש בה כדי להצדיק נישול מוחלט, מה גם שהיינו מצפים כי בצוואת המנוחה יבוא הסבר, ולו דחוק, ולו קלוש, לנישולם, ולא היא.

ג. התובעת הקפידה לטעון שוב ושוב כי במעמד חתימת האם על הצוואה, היא, התובעת, לא הייתה בחדרה של האם, ובאחד המקרים אף הסבירה: "**אני לא הייתי בחדר, אני לא הייתי בחדר באותה העת, אסור לי להיות באותו חדר באותה עת**" (עמ' 39, ש' 3-2). עדות זו תמוהה במקצת, שכן הייתה זו התובעת אשר טענה כי "**אין שום משמעות לטענת מעורבות**" (ר' סעיף 6 לעיל).

ג' – סיכומם של דברים:

21. אשר על כן ומכל המקובץ לעיל, דין התובענה למתן צו לקיום צוואת המנוחה להידחות. כפועל יוצא, ניתן צו ירושה אחר המנוחה. לא מונה מנהל עיזבון.

22. באשר להוצאות ההליך – בשים לב לתוצאת פסק הדין, כמו גם לדרך הילוכה הפסול של התובעת, מצאתי לחייב את התובעת בתשלום שכ"ט ב"כ הנתבעים בסך כולל של 40,000 ₪. לפנים משורת הדין אינני מחייב גם בהוצאות לטובת אוצר המדינה.

23. אשר על כן, הריני להורות כדלהלן:

א. הבקשה לקיים אחר צוואת המנוחה – נדחית.

ב. ניתן צו ירושה אחר המנוחה. לא מונה מנהל עיזבון.

ג. התובעת תשלם שכ"ט ב"כ הנתבעים בסך של 40,000 ₪. התשלום יבוצע בתוך 7 ימים, אחרת יישא הפרשי הצמדה וריבית פיגורים מהיום ועד לתשלום בפועל.

ד. כל התיקים ייסגרו.

ה. פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן היום, ט"ז טבת תשפ"ב, 20 דצמבר 2021, בהעדר הצדדים.

יהורם שקד, שופט